

TÜRKİYE İŞ BANKASI

Kısa Cemi Hesaplar

1951 İKRAMIYE PLANI

10 Bahçeli Ev

(Biri iki daireli ve bahçeli
Apartman)

40 tane	1.000 Liralık
40 .	500 .
100 .	250 .
250 .	100 .
500 .	50 .

Çekilişler: 1 Haziran, 24 Ağustos,
1 Kasım, 28 Aralık tarihlerinde
yapılır.

TOPTAN

ÜN ve PEYNİR ihtiyaçlarınızı
İstanbulda 20669 numaralı telefona
bildiriniz.

En birinci Lüleburgaz çiftlik yağı
Edirne beyaz peynirleri ve ün üzerine
toptan siparişler kabul edilir.

İstanbul toptan sipariş adresi:

BANDIRMA - TRAKYA PAZARI

Eminönü Balıkpazarı, Taşçılar, Ke-
merli sokak No. 2 - Telefon: 20669

AYRICA

Lüleburgaz İslâm - Naci fabrikası
tarafından en güzel içme memba su-
yundan imal edilen buzlar, gayet
sıhhi ve temizdir. Siparişler zamanın-
da yerine getirilir.

T. C.

Ziraat Bankası

SERMAYESİ: 300.000.000 T.L.

Yurd içinde 388 Şube ve Ajansı, Dünyanın her tarafında
Muhabirleri vardır.

Bu Yıl Vadesiz Tasarruf Hesapları İçin

8 ÇEKİLİŞTE: 8 EV, 2 TRAKTÖR

Ayrıca Dolgun Para İkramiyeleri

Her 150 liraya bir kur'a numarası

60

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK
KÜLTÜRÜ BELGELERİ DERGİSİ

Kasım 1951

İÇİNDEKİLER:

Halk Elbiseleri Sergisi ve Türk Sanatı Prof. Dr. Albert GABRIEL
Halkbilgisi D. ne Ait Hâtıralar: II İlk Çalışmalar M. Halit BAYRI
Zilede Doğum ve Âdetleri Cahit ÖZTELLİ
Saz Şâirleri: Karamanlı Gufrani Mehmet ÖNDER
Konyada Ocaklar, Irvasalar, Tekkeler Afif EVREN
Türkülerimiz: Bizde Dağ-Taş, Kurt-Kuş Konuşur ... Behçet K. ÇAĞLAR
Kitaplar Arasında: Folklor Elkitabı T.F.A.
Acı Bir Ölüm: Ali Huzuri Coşkun'u Kaybettik Mustafa ÇALDAĞ
Aşık Ömer'in Yeni Şiirleri Hikmet DİZDAROĞLU
Efsaneler: Erzurum'da Çifte Minareler Efsanesi Ziya Nur TÜKEK
Makedonya Yürük Folkloru İbrahim GÖKÇEN

Şiirler: Kara Günümüz, Raci DAMACI — Erenler Bezmi, YOLCU —
Ey Zalim Güzel, İhsan HİNÇER

Sayı : 28

Kuruş : 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ FİLEN İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

KARA GÜNÜMÜZ

— Ankaralı Aşık Ömer Ağzile —

Oy gene feryat mı, gene ah mı oy?
Oy gene dövünmek, gene vah mı oy?
Oy gene şafaksız bir sabah mı oy?

«Dereler, denizler çağlar ağlayıp
En büyük en güzel en yiğit kayıp»

Oy gene hazan mı, perişan bağlar?
Sarardı bahçeler, sislendi dağlar,
Yer ağlar, gök ağlar, ay, güneş ağlar,
«Bakışları şimşek gibi çakardı,
Yarını götürdü düne bakardı.»

Oy gene bora mı? yağan kara kar,
Doğma güneş doğma durmadan karar,
Onsuz ışık, ziya bize ne yarar,
«Dönmüş denizler göz yaşı tasına
Dünya ortak çıkmış Türkün yasına»

Gene mi her evde dert tazelendi?
Yer yüzü yarıldı, gökler delindi?
Biz senin, memleket, millet senindi,
«Biz uyurduk sen bizleri beklerdin
Uyudun nöbeti bizlere verdin»

Senden sonra bir gün görmedik desek,
Yalan mı söyleriz böyle söylesek,
Bilmeyiz nişlesek, nitsek, neylesek,
«Kaybını yıldızlar bile bileler
Kırıla kanadlar düşe yeşeler»

Gene mi aşıklar sazını kırdı?
Bülbül kanat astı, baykuş haykırdı.
Nineler saç yoldu, dullar hıçkırdı,
«Gök düşün toprağa toza belensin
Doğrusun şehidler nöbet dolansın»

İnsan buğday imiş, ecel değirmen,
Durmadan, diñmeden üğütür hemen,
Aman alçak felek, senden elaman.

«Yok gayrı bizlere uyku tünek vay
«Vay amansız ecel alçak felek vay!»

Günler değil aylar sönüp bitmede,
Yıllar bir sel gibi akıp gitmede,
Hasreti bağrımı yakıp gitmede,
«Atan gitti millet başın sağ olsun
Ölümü devr açsın yeni çağ olsun»

Çıkar yetim sazım kara gömleğin,
Çöz bağrında düğümlenen ilmeğin,
Haşre kaldı haşre onu görmeğin,
Aşık Ömeri de yaktı bu acı
Ağla haşre kadar ağla Damacı!

Raci DAMACI

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU: AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

SAYI: 28

KASIM 1951

YIL: 3 - CİLT: 2

Halk Elbiseleri Sergisi
VE TÜRK SANATI

Yazan: Prof. Dr. Albert GABRIEL

On sene kadar evvel Bursada ikametim esnasında resim muallimi Kenan Özbele rastladım. Kenan Özbel, çarşılarda, eskicilerde, Bursa ve civarında tanıdığı eş dost nezdinde yaptığı araştırmalar neticesinde elde ettiği bir takım kumaş örneklerini bir araya getirerek mühim bir kolleksiyon yapmıştı. Doğrusunu söylemek lâzım gelirse bu kolleksiyon eski elbiselerden, lekeli kaftanlardan, kullanılmaz hale gelmiş kuşaklardan kesilmiş parçalar yığılından başka bir şey değildi. Fakat bu sabırlı sanatkar o pırlaları itina ile temizlemiş, ütölemiş, tasnif ederek büyük albümlere zevkle yerleştirmişti. Sayfalarına göz gezdirmek müsaadesini benden esirgemediği bu albümleri seyrederken böyle bir kolleksiyonun Türkiyede sanat tarihine müstesna faydalar sağlayacağını müşahade etmiştim.

Aradan seneler geçti, fakat ben Kenan Özbeli ve kıymetli eserini unutmadım. Geçen hafta bir gün «Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü» ne gittim. Teşhir salonuna ayak basar basmaz ummadık bir tesadüfün yardımıyla Kenan Özbeli karşımda buldum. Sergiyi kendi tertiplemişti. desinatör ve ressam olarak meydana getirdiği eserler serginin özünü teşkil ediyordu. Filhalka sanatkar yıllar boyunca bütün Anadolu'da yaptığı devamlı araştırmaların neticesini, bu memleketin giyim kuşam tarzlarını çok güzel resimlerle tesbit ederek seyirciye sunmuştu. Ressam tam yerinde ve emin bir fırça darbesiyle ve en basit usullerle Anadolu köylü kadınlarını oldukları gibi ve kendilerine hâs tavrı

ve kıyafetleriyle, geniş şalvarları, işlemeli gömlekleri, ferace ve değirmileri, renkli kuşakları ve çoraplarıyla canlandırmıştı ve bütün çalışmalarda kusuz, eksiksiz vesikaları bir araya getirmek kaygusu seziliyordu. Renk renk elbiseler, el ile işlenmiş kumaşlar hep birden geçmiş yılların Türk modasını ne güzel temsil ediyordu. Snatkârın son derece ihtimamla yaptığı zamklı suluboya levhalar eski zaman tasvirçilerinin bilgi ve idrakini hatırlatan realist görüşün birer delili idi.

Kendimi genç bir talebe olarak güzel Anadolu'yu baştan başa dolaşır tahayyül ediyordum. O köylü kadınlarına ben de bir yolun döneminde rastlamış, uzaktaki bir tarlanın ortasında onları görmüş, bir ormanın kenarında karşılaşmışım. Bazen da misafir bulunduğum evde silüetleri bir an için hayal gibi gözümde görünmüştü. Hiç şüphesiz Kenan Özbel bu resimleri, en mânalı unsurları bir araya toplayarak meydana getirmişti. Daima mahallinde çalıştığından bize gösterdiği eserlerin hiç biri ne gelip geçici bir arzunun, ne de bir hayalin mahsulüdür. Zaten bu pek cazip levhalarla yanyana konmuş olan kumaş parçaları, tezyini motif kopyaları öyle güzel tertiplenmiştir ki, bu hâle sergi münakaşa götürmez öğretici bir kıymet, ve çok büyük bir mâna taşımaktadır ve Türkiyede sanatın doğuşunu, tekâmülünü iyice kavramak isteyen her bitaraf müdekkik için bu meşher ne faydalı bir ders ihtiva etmektedir. Kütahyalı, Amasyalı, Sivasslı, Çorumlu, Adanalı veya Bursalı olan Anadolu kadınının,

II

İlk çalışmalar

Yazan: M. Halit BAYRI

renkleri tevzi etmekteki zevkini, zıd renkleri telif etmekteki titizliğini, kendine yarasını ayırıp giymekteki insiyakî zarafetini bu misaller gözönünde dururken kim inkâra kalkışabilir? Bu derece uygun ve âhenkli bir beraberliğin bu kadar zarif bir tarzda bir araya getirilebildiğini ben pek hatırlıyamıyorum. Hiç benzeri olmıyan mesut bir teşebbüs! Her ne kadar Hamdi Beyin ve Marie Launay'ın «Türkiyede halk kıyafetleri» gibi neşriyat henüz alâka çekmekte ise de, Kenan Özbelin eseri, ele alınan mevzuların çokluğu ve yapılış tekniği bakımından seleflerinininkinden çok ileridedir.

Böyle değerli ve toplu bir eser dağılırsa çok yazık olacaktır. Alâkadar makamların sanatkâra sayını takdir ederek senelerdir ümitsizliğe kapılmadan uğraştığı bu işe devanı imkânlarını sağlayacaklarını ümid edelim. Özbel, bundan böyle yalnız cenkieri, savaşları ve hanedan seçercilerini anlatmak ve suralamakla iktifa etmeyecek olan tarihe bu çalışmalarile çok faydalı ve yepyeni malzeme getirmiş olmuyor mu? Biz artık cemiyetler tarihini, ihtiva ettiği bütün gerçek ve canlı taraflarile öğrenmek istiyoruz. Anadolu kadınının elinden çıkmış en ehemmiyetsiz bir işlemede bazan orijinal ve kuvvetli bir sanat kavrayışı belirir. Bu kavrayış sürekli bir geleneğin, nesillerden gelme zengin bir mirasın ifadesidir. Ve bu hal bize geriye eski Yunan ve Romanın klâsik köklerine sükûnetten ziyade Türklerin ne derecelere kadar menşelerinin hususiyetlerini, damgalarını hâlâ taşıdıklarını bir çok mevhum nazariyelerden daha iyi anlatır. Garbin, hattâ münevver, medeni garbın Türkü ve Türkler hakkındaki bilgisinin yanlış ve pek zavıf olduğunu bilmiyor muyuz? Rum Selçukilerinin, Bursa, Edirne, İstanbul Osmanlılarının sanat sahasında fethettikleri memleketlerin tam teşirleri altında kaldıkları ve şehirlerinin, âbidelerinin, cami ve evlerindeki tezyinatın yabancı ekalliyetlerin elinden çıktığı iddia olunmakta değil midir? Kenan Özbelin sergisi yalnız kendi başına bu garazkâr iddiaları çürütecek ve münakaşa götürmeyecek bir delil sayılmaz mı? Rastgele yürütülen nazariyelerden, bazan tamamile hissi ve gürük iddialardan daha çok müessir bulduğum bu sergi en basit ve en lüzumlu bir ihtiyaç olan giyimin, Türk halk sanatının bir tecellisidir.

Ben bu halk sanatı tâbirini pek beğenmiyorum. Bunu itiraf etmem lâzım. Halk sanatı

diye bir sanat yoktur, kısaca sanat vardır. Büyük ve muhteşem bir sarayda sanat olmıyabilir, fakat mütevazi bir ev eşyası sanat damgasını taşıyabilir. Sarayının kumaşını dokuyabilecek, diken ve üzerine âlacağı feracenin, başına örteceği yemeninin, değirmenin renkle ile telif eden köylü kadını bir sanat eseri medana getiriyor demektir. Belki bu basit bir serdir, ve mahdut bir zaman içindir. Fakat Türk memleketlerinin sanat tarihi boyunca rastlıyacağımız kuvvetli vasıflarını isbat eden bir eserdir. Konyada, Bursada, Anadolunun eski camilerinde gördüğümüz çini kaplamalarından tutunuz da İstanbuldaki muhteşem âbidelelere varıncaya kadar bütün bu işler daim keskin bir zekânın pek iyi kavrayabileceği gibi hep aynı büğünin, aynı fikir gelişmelerinin hep birbirine benziyen zevklerin tezahürüdür. İşte bütün bu saydıklarım Anadolu kadınının mütevazi elbiselerinde de göze çarpmaktadır.

Ben, fikirlerinde ısrar eden hayalperest adamım. Ekseriya kötü niyetleri gözlerini bürümemiş olanları ikna etmek ve bu gibilerle Türkiyenin çokluk kasden çirkînleştirilmiş ve ya tanınmak istenmiyen hakiki çehresini göstermek hayaline kapıldım. Şimdiye kadar çabalarca izaha çalıştığım düşüncelere Kenan Özbelin eseri ile yeni ve kuvvetli deliller getirmiştir. Doğru bir Türk sanat tarihinin hazırlanmasına yardım etmek isteyen gençlere Özbelin bir misal olarak gösterilebilir.

Acaba bir kaç sene evvel ana hatlarını sarıladığım bir projeyi gene ele alarak öğretiler mahiyette ve Topkapı ve Çiniliköşk salonlarının ihtisamile hiç münasebeti olmıyan, sadece memleketin her tarafına dağılmış olan âbidelerin maketlerini, tezyinat kalıplarını, boyama motiflerin kopyalarını ve nihayet Kenan Özbelin uzun sâ'yinin eserlerini bir araya toplayacak bir sanat müzesi meydana getirilebilir mi?

Pariste Trocadéro'da katedrallerimizden en meşhur heykellerin, barölyeferin kopya kalıpları teşhir edilen bir heykel müzesi mevcuttur. Neden Süleymaniye camiiinin etrafındaki medreseler böyle bir gaye için kullanılmıyorsa? Bu ne güçtür, ne de masraflıdır. Az zamanda da tahakkuku mümkün bir iştir. Bu sis üniversite ve mektepliler için olduğu kadar ekseriyetle kendi tarihini bilmiyen büyük halk kütllesi için de güzel bir öğretim şekli olur.

Albert GABRIEL

Kurulduktan, geçici idare komitesi işe el koyduktan sonra Halkbilgisi Derneği Ankarada çalışmaya başladı. Arkadaşım Ziyaeddin Fahrinden sık sık gelen mektuplardan ben bu ilk çalışmalar hakkında esaslı ve oldukça geniş malumat alıyordum. Her şeyden önce derneğe üye kaydolunuyor, maksada hizmet edecek unsurların bir araya getirilmesi için acele ediliyordu. Derneğe kaydedilen üyeler arasında Millî Eğitim Bakanlığının o zamanki umumî müdürleri ve şube müdürleri başda geliyor, vilâyetlerdeki Millî Eğitim Müdürleriyle lise ve orta okul müdürleri ve öğretmenleri de dernekte yer almağı âdeta vazifelerinin icabı telâkki ediyorlardı. Bunlardan bir kısmı, Anadolu folkloruna aid ellerinde bulunan malzemeyi de bastırılmak üzere derneğe gönderiyorlardı. Derneğin Ankaradaki genel merkezine o sırada her gün en az yirmi beş, otuz mektup geliyor, bu mektupları yazanlar, hem derneğin kurulması dolayısıyla sevinçlerini bildiriyor, hem de bir an önce faaliyete geçmek arzusu ile dernekten talimat istiyordu. Memleketin muhtelif köşelerinde çıkan gazete ve mecmualar da kurulduktan ve çalışmaya başladıktan sonra Derneğe karşı çok derin ve samimi bir ilgi ve yakınlık göstermişlerdi. Ben de İstanbulda on beş günde bir neşrolunan «İstanbul Şehremaneti Mecmuası» nda ayrı birer yazı ile Derneğin kuruluşunu selâmlamış, onu başarıya götüreceğini sandığım bazı düşüncelerimi ortaya koymuştum. Önümüzde beklediğimizden, umduğumuzdan daha güzel ve iç açıcı bir manzara, güneşli bir âlem vardı. İtiraf edeyim ki hepimiz sevk ve heyecan içinde idik. Anlaşılıyordu ki, Derneğin kurulması büyük bir ihtiyaca cevap verilmiş, ilme ve Türklüğe hizmet yolunda ehemmiyeti kolaylıkla inkâr edilemeyecek bir adım atılmış, hasılı susayan kalbler, berrak ve serin bir pınarın kenarına getirilmişti.

1927 senesi kasım ayında kurulan Halkbilgisi Derneğinin geçici idare komitesi, 1923 senesinin ilk günlerinde, derneğin Ankaradaki üyeleri için Ankara Kız Lisesinde bir toplantı tertip etmişti. Bu toplantıda tabiatile ben bulunamıştım. Fakat Ziyaeddin Fahrinin bil-

dirdiğine göre, toplantıyı geçici idare komitesinin başkanı sıfatile Diyarbakır milletvekili merhum İshak Refet açmış, Derneğin hedef ve maksadını etraflıca anlamış, ne tarzda çalışmak lâzım geleceğine dair düşündüklerini söyleneceklerini hazır bulunanlardan rica etmişti. Bunun üzerine toplantıya katılmış olanlar, derneğin amacına varması hususunda takip edilmesi gereken usul ve esaslar hakkında fikirlerini açıklamışlardı. Çok faydalı olan bu toplantı gece yarısına kadar çok samimi bir hava içinde devam etmişti.

İşte bu esnada Dernekten geçici idare komitesi başkanı merhum İshak Refetin imzasile bir yazı aldım. Bu yazıda genel merkezden İstanbulda bir şube vücude getirmeği tasarladığı, bu şubenin kurulması için bana yetki verildiği bildirilerek, hemen işe başlamam tavsiye ediliyordu. Bu yazıdan o zaman şu mânayı çıkarmakta haklıydım: Genel merkez, Halkbilgisi Derneğinin Ankarada bulunduğunu, kuvvetlendiğini kabul etmiş, vilâyetlerde şubeler açmak kararını almıştı. İlk şube de İstanbulda kurulacaktı. Birdenbire genel merkezin gösteriş hevesine kapıldığı, yanlış hareket ettiğini sandım. Çünkü derneğin vilâyetlerde şubeler açmakta acele etmesine ve bu şubeleri tanınmamış, tecrübe edilmemiş kimseler elinde bırakmasına pek tarafdar değildim. Halbuki yanılmıştım, genel merkezin doğru düşündüğü daha sonra tahakkuk etti, şubeler, derneğin uzviyetinde damar vazifesini gördüler.

Derneğin İstanbul şubesini kurmak için bana verilen yetkinin sınırı, genel merkezden, aldığım yazıda belirtilmemişti. Bu cihetle ilgilili bazı arkadaşları bir araya getirerek onlarla mevzu üzerinde konuşmayı tercih ettim. Bu arkadaşlar arasında Abdülkadir İnan, Ağah Sırrı Levend, Ahmed Caferoğlu, Ahmed Kudsi Tecer, Ekrem Besim, İnsan Hamamioğlu, İzzet Adil, Melâhat Sabri, Mahmud Ragıp, Raife Hakkı, Öğretmen Sadi, Sırrı Numan, Doktor Süheyl Ünver, Yusuf Ziya Demircinin de bulunduğularını şimdi hatırlıyorum. İstanbul Konservatuarının müdürü olan Yusuf Ziya Demircinin gösterdiği misafirperverlikten bol bol

Shueb

Zile'de doğum ve âdetleri

— I —

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Şimdiye kadar bazı dergi ve folklor malzemesi veren kitaplarda «Doğum Âdetleri» yayımlanmıştır. Fakat bunların hiçbiri derin ve geniş olmamıştır. Bizim tetkiklerimiz, ekseri kısımları bizzat müşahedelerimize dayananak bir sene kadar sürmüştür.

Tesbit ettiğimiz âdetlerin mühim bir kısmı pek eski devirlerin, Şamanlığın izlerini taşımaktadır. Bu bakımdan eski Türk medeniyeti ve tıp tarihi bakımından yapılacak mukayeseli bir tetkik için pek istifadeli olacağına kani bulunduğumuz bu serinin değerini erbâbının takdirlerine arz ediyoruz.

Zile, Orta Anadolu'nun şimâle uzanan Sivas-Samsun yolu üzerinde, Tokat vilâyetine bağlı 20 bin nüfuslu bir kasabadır. Etilerden önceki devirlerden beri meskûn olup, bütün

faidalanarak Şehzadebaşındaki konservatuar binasının müdür odasında birkaç defa toplandık. Konuşmalarımız hararetili olduğu kadar da semereli oldu. Dernek şubeleri için bir talimatname hazırladığımız gibi, konservatuar binasında derneğe bir köşe ayırmak mümkün olacağını söyleyen Yusuf Ziya Demirciyi Derneğin İstanbul temsilciliğine seçtik. Ahmed Kudsi Tecer, İzzet Adil, Raife Hakkı ile benim de şubenin idare komitesinde yer almamızı arkaadaşlar uygun buldular. Bu neticeden memnun olmamak için elbette sebep yoktu. Derneğin İstanbul şubesi kurulmuş, üye kaydına başlamıştı. Hâdiseyi hemen genel merkeze bildirdim, takdir ve iltifat sözlerle dolu bir cevap aldım. Şüphesiz, bu bir nezaket eseri idi. Ortada doğrudan doğruya tarafımdan yapılmış müsbet bir iş bulunduğu iddia edilemezdi.

İstanbulda Derneğin ilk şubesi kurulurken, genel merkez Ankarada boş durmamış, her şeyden önce Anadolu folkloru tesbit edilirken takip edilecek ilmi usulleri gösteren bir rehber tanzimini düşünmüştü. Bu iş için kurulan komisyon, rehberin tanzimi vazifesini Etnografya Müzesi mütehassısı Mesaroşe vermişti. Mesaroşe bu vazifeyi yapmakta geciktiklerinden rehber daha sonra Ziyaeddin Fahri tarafından tercüme suretile vücutte getirilerek Derneğe neşredilmiştir.

M. Halit BAYRI

tarihi devirlerde mühim medeniyet merkezlerinden biri olmuştur. Esefle kaydedelim ki bugüne kadar tarih bilginleri tarafından esaslı bir araştırmaya tâbi tutulmamıştır. Türklüğünü ve kıymetli tarihi hazinelerini bugüne kadar safiyetiyle muhafaza eden Zile, ancak tetkiklerimiz sayesinde tarihçilerimizin dikkatini çekebilmiştir. (Bakınız: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, cilt I, sayı 5; cilt 2, sayı 3).

Bundan başka neşir sırasını bekleyen, şimdiki kadar birçok tarihçilerin merakla aradıkları, milâttan çok önce İran ve Anadolu'da hâkim olan (Anaitis) dininin merkezi olan nâbedinin izleri ve yeri de vardır.

Zile'nin 120 köyü olup toprağı verimli. Yirmi altı türlü toprak ürünü çıkarmaktadır. Bilhassa buğday ve yumurta ihracında başta gelmektedir. Pancar ziraati de iktisadi hayatında mühim rol oynar.

★

ÇOCUK İSTEĞİ

Yeni evlenen her kadın ve erkek, hiç olmazsa bir çocukları olmasını şiddetle arz ederler. Çünkü çocuk evin direğidir; evlâd âilevi münasebetlerin zinciri sayılır.

Zifaf gecesinden üç ay sonunda gelinin gebe kalıp kalmadığı araştırılır, gebe değilse merakla düşünülür, muhtelif çarelere baş vurulmaya başlanır. Kabahatin yükü ekseriya kadına yüklenir. Gözden düşmeğe başlar, evin içinde fazla bir insan muamelesi görmeğe başlar; âdetleri bir hizmetçi menzilesine düşer.

Aradan zaman geçip de hâlâ gebe kalmadığı taktirde de «KISIR» damgası vurulur. Kocasının başkası ile evlenme tehdidi başlar, yüzden birçok kavgalar belirir. Boşanma tekliflerine karşı karısı muvafakat ettiği gibi bizzat kocasına kız arayanlar olur.

Zevce gebe kaldığı taktirde kimseye söyleyemez, utanır, nihayet aşyermelerden ve diğer hareketlerinden etrafındakiler anlarlar, kocasına müjdeye giderler, hisım akraba birilerini tebrik ederler. Gelin hanım artık yüksek mevkie geçer, her istediği yapılır; gördürülmez. Çocuk altı aylık olunca çama-

ARAŞTIRMALARI

437

ları hazırlanmağa başlanır. Aşyerme devresinde çocuk güzel ve sağlam olsun diye gerekli şeyler yedirilmeğe, fena hareketlerden sakınmağa gayret edilir.

ÇOCUK OLMASI İÇİN YAPILAN ŞEYLER

İlk yapılan şey evliyaya gitmektir: Kadın başına bir ip veya yular takılıp yatırım etrafında çekerek dolaştırılır ve: — Sana satılık kurban getirdik, kaç alyyorsun? diyerek üç defa gezdirilir. Çocuk olunca da bir kurban götürerek keserler.

Çocuğu olmyan erkekler, Havza'nın Hırlas köyü kaplıcasında suyun kaynadağı yerden bir parça kum alıp yerse; çocuk yapma kudretini kazanır.

Kadın hamamda gizlice, kireç-yumurta karışığını yakı gibi beline koyar; belini kaldırtır. Daha olmazsa kocasından izin alarak başka ilaçlar yapmağa başlar.

Yeni doğuran kadının «eşi» sıcak iken doğuz üzerine oturur; sahibinin haberi olursa müsaade etmez, çünkü çocuğu yaşamadığı gibi bir daha olmaz. Doğum evinin kargaşalığından istifade ederek yapılan bu işe mâni olmak için hususî bir dikkat gösterilir.

«Alabalık yağı» ile «havacıva» karıştırılarak yapılan melhem rahme konursa çocuk olur.

Bazan rahim ağzında olan ur kesilmezse çocuk olmaz.

Erkeğin menisi sulu olursa çocuk olmaz, koyu olursa çocuk yapma kudreti vardır; mâni kokarsa yine çocuk olmaz.

Kadın büyük bir korku geçirirse yumurtalık aşağı akar, çocuk olmaz.

Eğer bir kimse erkek evlât isterse cimağdan evvel üç «İhlâs» bir «Fâtiha» okuya, cimağdan sonra da hususî duasını okuya (İsimsiz bir yazma kitaptan).

Daima kız doğuran kadın hamile olunca kocası, kadının karnı üzerine elini koyup hususî duasını üç kere okusa, altı aylık kız da olsa oğlana tebdil olunur (aynı eserden).

Komşuda yeni doğan çocuğun bezini çalarak aybaşı âdetinde tutunan kadının çocuğu olur.

Son günlerde öğrendiğime göre, İçel vilâyetinin Toros dağ köylerinde çocuğu olmyan âileler ocaklarının üstüne, duvara «Kurt» postu asmaktadırlar. Eski Türk efsaneleri, bilhassa «Bozkurt» destanının izleri bakımından tetkike değer sanıyorum.

AŞYERME

Aşyerme gebelikten kırk gün veya dört ay sonra -ki çocuğun sağları bu sıralarda çık-

maya başlar- bazan da altı aylık olunca başlar. Gebenin burnuna her şey pis pis kokar, sevdiği yiyecek şeyleri ister, sonraları bunlardan da nefret eder. Bazı gebeler de mütemadiyen tatlı veya ekşi şeyler yemek ister. Toprak, kiremit, sabun, kil gibi tuhaf şeyler ister ve yer. Bazıları hiçbir şey yiyemez, su bile içmez. Aşyerme müddeti 3-4 ay sürer; bu esnada istedikleri verilmezse hasta olurlar. Bu istek veya hastalık sırasında arzusu yerine getirilmezse geceleri uyku esnasında cinler bu şeyleri getirirlermiş, gözünü açınca kaybolmuş. Arzulanan bu şeyleri karnındaki çocuk istermiş. Buna dair şöyle bir hikâye anlatılıyor:

«Bir gebe ile anası sokakta giderlerken bir Yeniçeriye rastlarlar, hamilenin canı yeniçerinin pabucundan bir parça yemek istemiş; anası da sıkılarak istemiş. Kadın yedikten sonra yine istemiş; bu sefer yeniçeri kızmış palasını çekip kadının karnını deşmiş, bir de bakmışlar ki, çocuk ikizmiş. Kadının yediği pabuç parçası çocuğun birinin ağzında, diğerinin ağzı da açık.»

Aşyerme esnasında kadın ayva yerse çocuk gayet güzel olur. Nar yerse - ayın onbeşinde aya bakarak, taneleri kocasının avucunda olarak çocuk yine gayet güzel olurmuş. Kaymak yerse beyaz olur. Gebeliğin bu devresinde kocası ile kavga ederse çocuk «netameli» olur. Bazı gebeler de kötü koktuğu için kocalarını yanlarına koymazlar.

Bütün bu rahatsızlıkların önünü almak için, gebeden habersiz köpeğin yalağından - evvelce konan - alınan elmayı yıkayıp yedirirler; sonra da haber verirler, o bundan tiksindir ve bir daha acıip şeyler istemez.

Gebelik sırasında yüzde hasıl olan lekeler ekşi ve tatlı yemekten olur; bu lekelerin gitmesi için doğumun ikinci günü «tere yatırılır»; terin en hararetili zamanında sert keten bezi ile yüzü silinir ve lekeler gider.

Çocuğun karında ilk oynama sırasında ana siddikle tavşana baksa çocuğun dudağı «yirik» olur. Gebe büyüklerine it gibi çemkirse çocuk it huylu olur. Evdekilerin gözüne it gibi görünür, herhangi eşeklere yakışır bir şey yapsa çocuğunda bunun tesiri kırk yaşına kadar sürer. Kocasında gözü olmyan kadının çocuğunda da gözü daima elde olur. Deve görse dudağı yine yirik olur. Bu hayvan görmeyen tesiri ancak vakti saati sırasında olur, her görüşmede olmaz.

Yine, gebe, yere serilmiş göne bassa do-

Karamanlı Gufrani

Yazan: Mehmet ÖNDE

19 cu yüzyılda yetişmiş halk şairleri arasında, sık sık Karamanlı Gufrani'nin de adı geçer. Sade ve mutasavvifane şiirleri ile dilerde yaşayan Gufrani'nin hayatı ve eserleri hakkında henüz derli toplu bir etüd yapılmış değildir. Hattâ onun çok güzel şiirlerini, başka başka halk şairlerine atfedener olmuştur. Biz, Gufrani'nin doğduğu yerde tetkikler yapmış bulunuyoruz. Elde ettiğimiz bilgilere göre Gufrani'nin tercüme-i halî şöyledir:

Gufrani, 1863 yılında Karaman'a bağlı Başkışla bucağında doğmuştur (1). Asıl adı Ali'dir. Babası bucağın ileri gelenlerinden Koçak Dedeler namı ile tanınan 'âleden Ferhat Ağadır. Gufrani, Başkışla'da okuyup yazacak kadar mektep gördükten sonra, çiftçilikle meşgul olmağa başlamış, onbeş yaşına girdiği zaman arkadaşlarının teşvikiyle saz öğrenmiş, bundan sonra saz ve söz sohbetlerinin tanınan bir şahsiyeti olmuştur. Bir müddet sonra, sazında kendi yazdığı şiirleri de okumaya başlamış, kısa zamanda şöhreti artmıştır. İşte bu sıralarda Konyada, aşıkların uğrağı olan (Sulu Kahve) den bir davetname almış, heybesini sırtına vurarak Konyaya gitmiştir. Sulu Kahvede Silleli Şair Figani, Konyalı Aşık Cevri (2) ile karışıklı atışmalar yapmış, onlarla dost olmuştur. Bu seyahat onun şiiriyet kudretini arttırmış, hece ve aruzla kuvvetli destan ve deyişler söylemeğe başlamıştır. 1926 yılının Ağustos ayında Karamanda vefat etmiştir.

Bir çok araştırmalarımıza rağmen, onun kendi eli ile hazırladığını tahmin ettiğimiz cöngü, maalesef bulunamamıştır. Onun bazı destan ve şiirleri parça parça, muhtelif eserlerde yayımlanmıştır (3). Onun, çok meşhur olan (Kim bilir) redifli destanından bir kaç kıt'ayı nakledderek şiiriyet kudreti hakkında bir fikir vermek istiyoruz:

Katre idim ummanlara kavuştum,
Kaç buandım kaç duruldum kimbilir.
Âlemleri kaç devridüp dolaştım,
Bir sanata kaç sarıldım kimbilir.

ğurduktan sonra çocukta doğumdan sonra ürüfe hastalığı olur. Tutulmuş ay veya güneş görse çocuğunun günleri sisli ve kederli geçer. Kuş eti yerse çocuğun uykusu hafif olur.

Bulut olup ağdığımı bilirim,
Yaranile yağdığımı bilirim
Altı anadan doğduğumu bilirim
Kaç obadan kaç soruldum kimbilir.
Kaç kez gani oldum, kaç kere fakir
Kaç kez altın oldum, kaç kere bakır
Bilemem kaç kitap ismimi okur,
Kaç defterde kaç görüldüm kimbilir.
Kaç âlet oldum ellerde bakıldım
Semâdan kaç kere indim çekildim,
Balçık oldum binalara yapıldım
Kaç yıkıldım, kaç kuruldum kimbilir
Bazan nebat oldum toprakta sürdüm,
Bilmem kaç atamın sulbünde durdum,
Bir defa Cennet-i âläya girdim,
Fakat nâre kaç sürüldüm kimbilir.
Beni birkaç şekle nakletti Hallak,
Küll-i şey'in-kadir feyyaz-ı mutlak,
Kaç kez kâse oldum, kaç kere bardak
Kaç yuğruldu, kaç kırıldım kimbilir
Hikmet-i Yezdâne karışmak muhal,
Bazı nisa' eyler ve bazı rical,
Bu kaçınıcı kemal, kaçınıcı zeval,
Bir Mansurum, kaç dâr oldum kimbilir.
Şikâr olup say'dolundum tutuldum
Nice nice penbe olup atıldım
Dokundum tezgâhta halka satıldım
Kaç açıldım, kaç dürüldüm kimbilir.

(Gufrani) der tarifatım boş değil
Güzel dinle bağrım demir, taş değil,
Felek ile hiç aramız hoş değil
Kaç barıştım, kaç darıldım kimbilir.
Gufrani, halk edebiyatımızın ölmez bir ması olarak daima yaşayacaktır. Elimizde onun neşredilmiş ve edilmemiş 20 kadar deyiş vardır.

(1) Bu doğum tarihi, şu eserlerde de aynı görülmektedir:

M. Ferid ve Sadeddin Nüzhet, Konya Halkiyyat ve Harsiyatı, sayfa 78. Dehri Dilçin, Edebiyatımızda Ata Sözlere, s. 104.

(2) Cevri hakkında bilgi: Türk Folklor Araştırmaları, sayı: 23.

(3) Konya Halkiyyat ve Harsiyatı; Afif Evren, Folklor demeti, Sadeddin Nüzhet, Halk şairleri v.s.

Konyada Ocaklar, Irvasalar, Tekkeler

— I —

Yazan: Afif EVREN

Konya'da, halk arasında, belden aşağı gelen hastalıklara İngi, belden yukarıdaki hastalıklara da Kengi derler. İkisi de öz türktedir ve bir çok hastalık adlarının da hep öz türkte olduğu görülür. Yanma, Bulgurcuk, Plazlama, Albastı, Sızı, Sarılık, Kurdeşen... gibi.

Hastalıkların ayrı ayrı ocak ve tekkeleri, tedavi şekilleri vardı. Fakat önce, her hangi bir hastalığın, hangi ocak veya tekkeye gidilmekle geçirilebileceğini öğrenmek ve bilmek gerekti. Bunun da söyle bir usulü vardı: Ailesi arasında (Mehmed) adlı bir kimse bulunan yedi evden, yedi tane bıçak alınır. Bunların saplarına, tekkelerin yedisinin adları yazılır, uçları suya batırılır. Bıçaklar üç gün, öylece kalır, sonra çıkarılarak gözden geçirilir. Bunlardan hangisinin ağzı, daha çok paslanmışsa, hastalığın da, o bıçağın sapında yazılı tekkeye gidilmekle geçirileceğine inanılır.

Tedavi usul, şekil ve yerleri arasında, (Irvasa, ocak, tekke, bezeme) ler vardı.

Ocak: Dededen ve babadan oğlunu tedavi edegelene, süreklî olarak bu işle uğraşan ailelere, derlerdi.

Tekke: Buldukları yerlerde dini veya tasavvufî tesirlerde bulunmuş (evliya, dede, şeyh, hoca) gibi başka başka tarikat kutup ve

sâliklerinin yerleştikleri, ibadet ettikleri, yatıştıkları yerler, zaviyeler, türbeler, dergâhlardı. Bir kısım halk (büyük halk kütleleri) böyle yerlere gider, dua eder, adak adar; oralardan verilen bir şeyleri yer, içer veya sürünürdü.

Tekke ve türbelerin pençere demirlerine, tellerine her gelenin, (niyaz sahibi) nin birer bez parçası bağladığı görülürdü.

Tekke ve türbe işlerine bakanlara para vesaire verenler olurdu.

Hasta bulunan kimse; ağrısı, sızısı, çıbanı olanlar okutulur, bezenir, tekkesine götürülürdü. Nüsha takınır, tekkenin çamurunu yüzüne, bacaklarına sürer, toprağını yalar, sarık suyu içerdi. Meselâ, başında ağrı varsa, medfun olanın üzerine örtülmüş bez veya yaşmağı başına sarardı.

Bazı hastalıkların da (kötü - gök - çini) gözlü kimselerin bakmasından (nazar değmesi) nden çıktığı sanılırdı. Halk, çini gözlülerden çekinir, öylelerini (meş'um) sayardı.

Irvasalar: Kurdeşen, tatarca, küpleme, uçuk, alazlama, kızıl yel, çibık, siyil, yanma, parpa... gibi çokçoğu deri hastalıklarının, tedavi yer, şekil ve vasıtaları idi.

Kurdeşen: Bir nevi deri hastalığıdır. Deri üzerinde kabarcıklar çıkar, kaşındır. Kaşındıkça kabarcıklar yırtılır, sarı sular sızar. Bu hastalığı tedavi için irvasasını yaparlardı. Hasta, dövülmüş dört soğan alır, dört yol ağzına giderdi. Her sokağın başında: «Kurd oldum, kurdeşen oldum, hûûû!» der, soğanları birer birer fırlatırdı. Sonra, bir çeşme başına gelir, başparmağı ile şahadet parmağı arasındaki açıklık boyunca bir balmumu yakarak diker, arkasına bakmadan döner gelirdi. Yahud da, gene dört yol ağzında, aynı sözleri söyler, başından bulgur döker, yaktığı mumu diker, geri dönerdi.

Fındık çıbanı: Vücutun muhtelif yerlerinde çıkan fındık büyüklüğünde bir çıbandır. Bundan kurtulmak için çarşıdan tartılmaksızın alınan fındıklar, gene yol ağzında baştan, aşağı dökülürdü.

Tatarca: Bir kimse çok yer, midesi bozulurdu. Buna (Tatarca olmuş) denilirdi. Hasta yatırılır «El, benim elim değil, sebeplilerin eli,

EY ZALİM GÜZEL

Üzğünüm derdinden ey zalim güzel,
Ettiğin cefalar bil ki az bana..
Lütfeyle, kerem kıl, artık üzme gel,
Cezadır ettiğin türlü naz bana..

Mah yüzün kiblemdir, diden asüman,
Gönlüme kor düştü ilk gördüğüm an
Aklımı başımdan devşirdin heman:
Ya gel, ya bir haber uçar tez bana..

Yaremden anlıyan, bilen tabip yok,
Senden başka bana bir tek habip yok,
Hicrinle yanarım, benden garip yok,
Artık mevtime için ferman yaz bana..

İhsan HİNÇER

1950 İstanbul Sergisinde Kızılay Eminönü Ş. besi tarafından tertip edilen Milletlerarası Bebek sergisinden bir köşe: Eleni Potesaru'nun davulcu, zurnacı ve zeybekle, çifte te oynayan kadın'

(A corner of Eleni Patesaru, in the international exhibition of İstanbul in 1950. A drummer, horn player and the women dancing «Çiftetelli» and «Zeybek».)

Hoca Cihanlı Mustafanın eli, Fatma anamızın eli...» denir, bir, başına, bir, midesine, bir de ayağına basılır, kaldırılırdı. Bu, hastalığın ocağı sayılan bir kadına yaptırılırsa daha tesirli ve iyi olurdu (!).

İtdirseği (Arpacık): Gözlerin alt kapaklarında çıkan sivilcelere (itdirseği) veya (arpacık) denilir. Gözü açılmadık bir köpek enişine (yavrusuna) sivilceli yerler yalatılırdı.

Kan çıbanı, köpek memesi: Kan çıbanı vücudun muhtelif yerlerinde çıkar; kızarır, şişer, sızlar. Hastanın bundan sonra şişmanlıyacağına alâmet sayılır. Çıbanın işlemesi için üzerine, unla karışık pekmez (şabide) si veya lokum konulurdu.

Köpek memesi de koltuk altında çıkan, sivrilip çok sızlayan bir çıbandır. Buna da, işlemesi için sıcak zeyrek lâpası konulurdu ve konulur.

Küpleme: Bazı analar çocuklarına iyi bak-

mazlar, çocuk, abur cubur şeyler yer, kaşışer. Buna (küpleme olmuş) teşhisi (!) konulur. Hasta yatırılır; bir tabağa kül konulur, küllenir, şişik karın fiskelebilir. (Tebbet) resi okunur; (vemâkesele) denildikten sonra tekrar fiskelebilir.

Kanlı buru: Üşütmekten gelir. Tabii zorlaşır, kan görülür. Buna karşı tuğla suyu üzerine sirke serpilir; lâzımlığa konularak, ta buğuna oturtulur. Akzencefil konulduğudur.

Sarılık: Hasta, ocağı olan birisine götürülür, iki kaşı arasındaki kısım ustura ile çizilir. Biraz kan sızardı. Hastalığın korkulu duya veya meraklanmayı takiben geldiğine inanılır.

Temreyi: Yüzde, alında, ellerde derininin yer kuruyup çatlamasına (temreyi) denir. Bunun sulu nevi de olur. Çatlıyan yerler, düzülür, okutulur, üfletilir.

Türkülerimiz:

Bizde Dağ - Taş, Kurt - Kuş konuşur

Yazan: Behçet Kemal ÇAĞLAR.
Robert Kolej Edebiyat Öğretmeni

Gözüm dolu yaşınan
Bağrım dövem taşınan
Bilmenem nere gidem
Bu belâlı başınan
Ah bu belâlı başla bu içli gönül. Sonra da bunlar yetmez gibi bu deli kan, bu kara sevdâ:
Atı çeksem Musuldan
Ben usuldan usuldan
Halep Şamdan Musuldan
Acep gezsem mavi donlum var m'ola

Arayan belâsını da bulur, Mevlâsını da demişler. Hele yürü bakalım:
Urfa bu yana düşer
Zülüf gerdana düşer
O ne çeşit baş bağlar
Her tel bir yana düşer

Son yaz sıcaklarında güneyle kavrulmaya ne lüzum var. İçimizin ateşi bizi yakmaya yeter de artar bile. O halde, hadi kuzeye doğru:

Bir ay doğar Pasından
Dağların arkasından
Öyle bir yar sevmişem
Katmer gülün hasından
Zendostluk başka, aşk başka... Bunu da en iyi ayırt eden yine halk türküsü:
Sensiz çıkıp yaylaları yaylamam,
Ellerin içinde sırrın söylemem
Çok günah işledim inkâr eylemem
İki elim kızıl kandadır kanda

Nice güzellerle koştum yorulduğum
Boz bulamık aktım aktım durduğum
Sencileyin çok güzelle sarıldım
İlle senin sevgin candadır canda
Yar önümüze düşse, sarıplar düz olur, kışlar yaz olur. Bataklıklar dile gelen saz olur. Olur, olur ama, yarın âdeti de naz olur.

Yar geldi mi yazı yaban gül olur
Aşka düşen divan (e) olur, del' olur
Yüzün gören dil tutulur lâl olur
Mezarımı o yar kazsın dar olsun
Ben ölürsem sevdiğim yar olsun
Evlerine gide gele yol sandım
Ayağıma diken battı gül sandım
El kızını ben kendime yar sandım
Mezarıma yar bassın da bağ olsun
Ben ölürsem sevdiğim sağ olsun
Türküleri sade yazıda yabanda avara ava-

FOLKLOR EL KİTABI

P. Saintyves'den Bilâl A. Yanıkoğlu tarafından tercüme edilen, zarif ve nefis bir şekilde basılan, 25×17 ebadındaki 212 sayfalık bu eserin neşredildiğini 4 ay evvel gazetelerde okuduk. Bilhassa günlük gazetelerin fıkra muharrirlerine bol bol gönderilmesine dikkat edilen eser hakkında haşmetine ve değerine yakışacak yazılar yazıldı. Yalnız bir nokta unutuldu: Nerede satıldı-ğı!?

Dergimize, bu eserin nerede satıldığını soran 50 den fazla mektup geldi. Bir kısım okuyucularımız eseri bizim neşrettiğimizi sanıyorlardı. Babîâlî kitapçuları adresimize müracaat ederek 10-20 şer istediler. Biz de o gündenberi her tarafa müracaat ettik. Nihayet 1 ay kadar evvel eseri bir dostumuzda görebildik. Üzerinde: Tevzi merkezi: Haşet kitabevi deniliyordu. Derhal oraya koştuk. Fakat şöyle bir cevap aldık: Biz böyle bir eser basmadığımız gibi, satış için de bize böyle bir eser verilmedi. Kendilerine, şayet böyle bir eser gelirse, bize bildirmelerini rica ettik. Nihayet, bir müddet sonra Haşetten bize şu haberi verdiler: 1.11.1951 gününde satış için kitabemize istediğiniz kitaptan 5 tane gönderildi, gelip alınız. Hemen gittik, aldık. Hiçbir tarafında kitabın fiyatını gösteren matbu bir belirti yoktu. Üst kapağa kurşun kalemle 7 lira diye yazılmıştı. Bu eser — Önsöz kısmındaki Türkiye Folklor Çalışmaları kısmı kifayetsiz olmakla beraber — folklor sahasında meşgul olanlara çok faydalı bir eserdir. Hararetle tavsiye ederiz.

Sonsöz: Biz, vazifemizi yapıyoruz. Fakat, üzüntü ve nasassiyetimizi belirtmeği de lüzumlu bulduk. Artık bu kadar serzenişe de hakkımız vardır sanırız. TFA

ra dolaşanlar yakmaz. Mapusanede pinekleyenler de. Onların türküleri daha suzışlı, daha dokunaklıdır:

Mapushane içinde üç ağaç incir
Kolumda kelepçe boynumda zencir
Zencir sallandıkça her yanım sancır
Düştüm bir ormana yol belli değil
Yatarım yatarım gün belli değil
Öte yanda bu türküyü yakanın mapusaneye düşmesine sebep olan vak'anın türküsü de yakılmış söylenmektedir:

Aradılar bir tenhada buldular
Yaslandılar şıvgalarının kırdılar
Yaz bahar ayında bir ot verdiler
Yandım gittim ala karlı dağ iken
Zalım felek vermez oldu muradım
Viran oldum mor sünbüllü bağ iken
Yaralanan arada doktor beklemekten hal-siz kalıp yataklara düştü ise o da orada bir türkü yakmadan durmaz:

Çıkım Kozanm dağına
Karı dizleyi dizleyi
Yaralarım göz göz oldu
Cerrah gözleyi gözleyi
Bu yaralama vak'asını bütün bir hayatın hikâyesini tekerlemeye benzer mısralar arasına sıkıştırarak ifade ediveren şu türküyü dinleyiniz:

İnce Mehmet ne ettyidim ben sana
İki kere everdiydim kesemden
Benim yerime de sen vurulaydın
Ölesiyeye yatamazdım tasamdan
Şu Dinar'ın sıra sıra söğüdü
Ben gerçekten yapacağı göğ idi
Buhurcular küçük idi büyüdü
Eyvah İnce Mehmet vurdun sen beni
Buhurcular bölük bölük geldiler
Ağ döşümü delik delik deldiler
Duvarın dibinde resmim aldılar
Ak kâğıt üstünde tanıym beni
Yüce dağ başında bir koca kartal
Açmış kanadını dünyayı örter
Bazı yiğit vardır ölümden korkar
Ben korkmam ölümden ergeç yolumdur
Bütün bu dağdağalardan habersiz gönlünü sevdaya kaptırıp dağlar başını mekân etmiş âşıklardan daha gönül avlayıcı sesler gelir. Biri bir yandan şöyle seslenir:

Yüce dağ başında kar katar katar
Eşinden ayrılmış bir turna öter
Arının verdiği bal nideyim
Yarımın verdiği bal bana yeter
Başka biri öte yandan şöyle mırıldanır:

Şu karşından gelen geline benzer
Usul boyu selvi dalına benzer
Böyuna bosuna kurban olduğum
Çimenli yaylanın gülüne benzer
Hani Şeyh Galibin bir beyti vardır:
Derya gibi birden eyleyip çüş
Ey aşk dedi oldu hâmuş

İşte bir başka âşık da böylesine iki mısra söyler, arkasını getiremez, getirmeye lüzum görmez, soluğu kesiliverir:

Sevda sevda derler be hey yârenler
Bilmeyene bir acayip hal olur
Geze geze eşden dosttan ayrılmış, gurbete düşüp dayısız kalmış Anadolu insanı bu halini dört satıra öyle koymasını bilir ki hiç bir kıymetli taş, hiç bir yüzük kaşına bu kadar ustalıkla ve yakışıklı oturtulamaz:

Garibim yoktur arkam
Kanadım yok ki kalkam
Çıkam dağlar başına
Sılaya doğru bakam

Bize bir sanatkarımızın güney dağlarının içli yankıları halinde getirdiği türkülerden birinde şu iki mısra her duyuşta bir defa gönül burkmaya yeter de artar bile:

Yine gam yükünün kervanı geldi
Çekemem bu derdi bölek seninle

Bölek: Bölelim, taksim edelim mânâsında. Çekemem bu derdi bölek seninle, sevda derdini sevgili ile, hayat derdini hayat arkadaşı ile, ideal derdini ideal dostu ile. Çek çekebildiğin kadar. Yeter ki bölecek birini bul. Bu mısra üzerine bina edilmiş bir türkü taslağını da dinlemek istemez misiniz?

Aman bir kere de gülek seninle
Çekemem bu derdi bölek seninle
Birleşek de sonra ölek seninle
Çekemem bu derdi bölek seninle
Gel hadi el ele dağlardan aşak
Engin geçek yücelere ulaşak
Sevini paylaşak gamı paylaşak
Çekemem bu derdi bölek seninle
Gel kanad ol gönül kuşum üstüne
Söyle ne dilersen başım üstüne
Ölüsem yazılışım taşım üstüne
Çekemem bu derdi bölek seninle

Anadolu şiirlerinde hicvin de ne kadar ustalıkla yer aldığı bir kısa misalle belirtip geçelim:

Benim bu gidişe aklım ermiyor
Fukara halini kimse sormuyor
Padişah sikkesi selâm vermiyor
Kefensiz kalacak ölümler bizim

Acı Bir Ufûl:

Âşık Huzurî'yi kaybettik

Yazan: Mustafa ÇALDAĞ

Çoğu münekkitlerimiz «yaşayan âşıkları-mızın en ustası» olarak kaydettikleri Yusufeli- li Âşık Huzurî'yi Eylülün 23 üncü pazar sabahı Artvin memleket hastahanesinde maalesef kay-mış bulunuyoruz. Muhitinde bilâistisna herke-sin tanıyıp sevdiği ve Huzurî Baba diye yâdet-tiği merhum ansızın aramızdan göçüp gitti. O kadar sessiz sadasız gitti ki, en yakın akrabala- rı bile cenazesinde bulunamadılar. Her ne kadar bir şiirinde:

Tebdîl-i mekâna meylimiz var
Bu sahnede itibarımız yok.

diyen büyük şair, şimdi Çoruh'un boz, bulanık sularına bakan mezarından başını kaldırıp dostlarının arkasından nasıl içten yandıklarını görmeliydi?.. beklenmiyen ölümler meğer ne çekilmez oluyormuş?..

1303 hicri recep ayının 15 inci günü doğ-muş olan Huzurî, şairliğe hemen hemen on ya-şında babası şair Keşfî'nin irşatlarıyla başla-mıştır. Ölüncüye kadar şiir söylemiş olan mer-hum, daha ziyade bir saz ve halk şairi olarak tanınır. Halbuki o, divan edebiyatının da son mümessillerinden biriydi. Kuvvetli bir Osman- lıca kültürüne sahip olduğu gibi, arapçaya da hakkıyla vâkıfı. Hattâ bıraktığı eserler ara- sında bu tarafını gayet iyi gösteren Arapça - Türkçe mülümme bir gazel de bulunmaktadır.

Bir gazelinde:
«Yoktur Huzurî mal-ü melâl sende bizzarur
Ahababını dilşad ede nakd-i hüner bırak»
diyen Huzurî, bugün, onun yakın ve vefalı ar- kadaşı, muhterem dostum öğretmen Adil Öz- der'in bana verdiği bilgiye göre, aruzla üç met- hiye,ebced hesabıyla yedi tarih, üç mersiye, on altı şarkı, murabba ve müseddes, yedi hicviye, on iki kaside, 348 gazel ve müstezat ile birinci cihan harbinden evvel bir Mevlidi Nebevî söy- lemştir. Hece vezniyle ise 166 koşma ve semâ ile 18 destan bırakmıştır. Bunların dışında bir

Şu yalan dünyaya hoş olmadık
Bir gün sıra gelip baş olmadık
Şu sıska öküze eş alamadık
Söylemeden âciz dilimiz bizim
Açılmıyor ikbalimiz bahtımız
Sen mi şen İstanbul payitahtımız
Yaşımız geçiyor geldi vaktimiz
Nöbetin gözlüyor salmız bizim
Behçet Kemal ÇAĞLAR

çok irticalî söylenmiş karşılaşmaları da bulun- maktadır.

Huzurî, sazını elinden düşürmediği ve çok güzel saz çaldığı, ayrıca irticalî şiir söylemekte erişilmez bir kudrete sahip olduğu içindir ki bugün - yukarıda da işaret ettiğimiz gibi - da- ha ziyade bu tarafı ile tanınır ve bilinir. Onun bu yolda tanınıp sevilmesine vesile olan bir cihet de hayatında bir defaya mahsus olmak üzere gençliğinde söylediği «Lütfî bey hikâse- si» dir.

Ne olursa olsun, yukarıda verdiğimiz e- serlerinin listesine bir göz gezdirecek olursak, şairin divan edebiyatı ile olan ilgili tarafı çok ağır basar. Aruz ve Osmanlıca'yı elinde bir o- yuncak gibi kullanan Huzurî, bu yolda o kadar ileri gitmiştir ki, irticalen söylenmiş bir çok gazeller de ortaya koyabilmektedir. Bunlardan biri:

Ârif-i dâna gerektir dinleye, hem dinlete
Merd-i bihemta gerektir dinleye, hem dinlete
diye başlayıp:

Zağ (*) nice feryâd ederse gül ona etmez heves
Bülbül-ü şeydâ gerektir dinleye, hem dinlete
Beytiyle devam eden gazelidir ki, Artvin'de bir mecliste sazla söylemiştir.

Gerek gazellerinde, gerekse murabba ve müseddeslerinde olsun, başta Fuzulî olmak üze- re diğer divan edebiyatı üstadlarının tesiri se- zilir. Zaten onlardan bir çoğuna da nazireler söylemiştir. Bir müseddesinde:

«Tevekkül ehli dervişim sefay-ı aşka müstağrak
Gerekmez âşika endişe-i kayd-ı hayat elhak»
Diyan şairin bir başka murabbaanda:

Garib-i bakesim, üftadeyim dâr-ü diyarım yok
Hazinim, derd-i mendim, hemdemim yok,
ganküsarım yok
Belây-ı aşka ducârim, ferağa ihtiyarım yok
Bugünlerdir garik-i ye'sü matem olduğum
günler

Şeklinde şikâyetli feryadında Fuzulî'den

(*) Zağ : Karga.

bir ses, bir fefes bulmamak mümkün değildir.

Fakat Huzurî'nin kendisine has espri ve san'atlarla ördüğü söyleyişleri çok daha fazladır. Gençliğinde söylediği bir gazelin:

«Çifte halin, kat-ı ruhsarın senin ey nâzenin
Eylesem tefsirini mazmun bir, mâna iki»

Beyti veya:

«Tir-ü ebrûsunu yârim çekip askercesine
Bezme geldi takılayın tavr-ı seferbercesine»

Beytiyle başlayan gazeller hep onun kendine has hususiyetlerini taşımaktadır.

Huzurî on yaşından itibaren bir gezgin gibi bir çok memleket gezmiştir. Gençliğinde gezip

ERENLER BEZMİ

Koç - kurban olarak geldik huzura,
Erenler bezminde cânân bizimdir.

Tâ (Kâlûbelâ) da göz yorduk nûra,
Tecelli fecrinde seyrân bizimdir.

Derbeder değiliz, dergâhımız var,
Çok şükür, sâki'i âgâhımız var;

Derya'yı hüsn-ü aşk Allâhımız var,
Enginde çalkanan iman bizimdir.

Çemşitden câmi devr alıp doldurduk,
Gonce gül devrinde gönül soldurduk;

Heva'yı aşk ile çalkanıp durduk,
Katre'i vahdetiz ummân bizimdir.

Sâgarî seherle envâr içeriz,
Her akşam doldurup tekrâr içeriz;

Hemserle hemsiriz esrâr içeriz,
Şu dönüp dolaşan devrân bizimdir.

Cânânı kuşatan can zinciriyiz,
Bir yüzük taşı tek, canlar piriyiz,

Meydân'ı Bektâşın aşk esiriyiz,
Muhabbet rûknüyüz, erkân bizimdir.

Hutbede (hûl) çeken, hatib isteriz;
Rıza, lokmasından nasib isteriz,

Her derdi anlıyan tabib isteriz.
Devâ'yi küll sunan lokmân bizimdir.

Gûruh'un nâciye katılıp geldik,
Gönülden gönüle atılıp geldik.

Bâzâr'ı aşk içre satılıp geldik,
Bir sedef kutuyuz mercân bizimdir.

Âyin'i Cem üzere ikrar vereli,
Yandık چراغ olduk dâra ereli.

(Gûlbang), üç (nefes), bir (düvaz) dereli,
Elele tutunduk dâman bizimdir.

Yâr için kâh deli, kâh veli olduk.
(Belâ'yı kal) ile ezeli olduk;

(Yolcu) kâh Şahhüseyn kâh Alî olduk,
Erenler eriyiz merdân bizimdir.

YOLCU (Elâziğ)

gördüğü doğu kuzey Anadolu, Kırım ve valisi onun şiirlerine güzel sesler katmış Onun;

«Azeri yavrusu Tiflis balası

«Çekilmez yay gibi kara kaşların

Diye başlayan ve:

«Bir bakışın değer bütün eihanı

«Halin Bakû, Gence, Karabağ hanı

«Kırpiğin öldürür günde bin canı

«Kanlar döker verir yara kaşların

Şeklinde devam eden koşmasında şarkıta aşıkca izler gördüğümüz gibi, ayrıca:

«Boyu bosu Çerkez, Tatar gezişli

«Giyim Türk biçimli, şive Azeri

«Saçlar Türkmenvâri, Gürcü bakışlı

«Her ne dersem yanlış olur benzeri

Kit'asiyle başlayan koşması da gezdiği yerlerde gördüğü doğu güzellerine ait motifler taşımaktadır.

En velüt çağı 1939 ile 1946 yılları arasında olan Huzurî'nin şiir söylemek hususunda kudretini anlatan, şairin vefalı arkadaşı, müterem dostum Âdil Özder, bir günde tam otoküsur çeşitli şiir söylediğine şahit olduğum ifade etmiştir. Bu kadar çok şiir söyleyen Huzurî bir gazelinde kendi eserleri için şöyle söylemişti:

«Ey Huzurî sözünü yok eyleyecek tanzir
İşte meydan-ı hüner, işte suhadan-ı zaman

Bilmem şu musammetin sahibi bu sözü söylemekte mazur değil midir?

Kalmadı cismimde gamın çekmeye takat
güzelim

Yok mu serencam keremin eyle inayet güzeli
Aşk yakıp cânımı döktü müjen kânımızı

Şiddet-i hierânımızı arza ne hacet güzelim
Şâd-ü serir sen olasın, mahves-i gülten olasın

Ben öleyim, sen olasın sağ-ü selâmet güzeli
Dilde keder, didede nem hasılı gam üstüne

Ben seni sevdim geçemem kopsa kıyamet
güzelim

Hahişim ey mâh-ı cebin ol bana gamhâr-ı
muin

Etti Huzurî'yi hazin fart-ı felâket güzelim
olur

Eserlerinin hemen tamamı büyük bir cömür halinde sayın Âdil Özderde bulunmaktadır. Ayrıca şairin en vefalı bir arkadaşı ve hem serisi sıfatıyla rahmetlinin hayatına ve hususiyetlerine ait en iyi bilgiler ondadır.

Mustafa ÇALDA

Halk Şiiri Araştırmaları:

Aşık Ömer'in yeni şiirleri

— V —

— 21 —

Bir yiğit dilber sevince kisb-ü kâr elden gider
Aldırıp aklın başından fikr-i yâr elden gider
Boynuna zülf-ü kemendi takar bir gün ol peri
Sürünüp divane-ves namus u âr elden gider.

Yanıp bir elin düşe yârim bağına (1)

Çalışır halâs olmaz kul olur kanadına

Eğdiler (2)

Harc edip mal ü menali her varı elden gider

Dil verip gönül düşünce dilberin sevdasına

Uğratur yiğit serini âlemin kavgasına

Belki bir gün bizi dilber râmeder sevdasına

Ha bugün ha yarın derken külli kâr elden gider

Bi-vefa dilber desinler daima giryandadır

Âlemin cevr ü cefası serteser hep anadadır

Cümleden kat'-ı nazar Âşık Ömer iş bundadır

Gam değil mal ü menali el alır elden gider.

— 22 —

Sevgili yârim cânanım safa gelmiş müjdeler

Kırpiği ok kaş (1) kemanım safa gelmiş

müjdeler

Yalvaruben arz-ı hale gitme(ge)hacet kalmadı

Kendi kendinden gelenim safa gelmiş müjdeler

Yâr seni bülbül gibi cennette nâlan emteli

Leblerin sükkere benzer derde derman emteli

Yus(u)f-u Ken'an'a benzersin Mısır'a sultan

emteli

Böyle bir sahib-zamanım safa gelmiş müjdeler.

Geldi sevdiğim yanına lebleri Kur'an okur

Anhyamadım dilini sanırım bülbül şakır

Dileğim makkule geçti verdi Mevlâm bin şükür

Ey Ömer şad ol cânanım safa gelmiş müjdeler.

— 23 —

Gönül pervane misali döner nâr üstündedir

Gam ilen mihnet ü mihman hepsi dağ

üstündedir

Hak Taâlâ tavanları bir gökten halkeyledi

Yedi iklim bunca yerler o rûzgâr üstündedir.

Bu dünya satranç misali müriuvette fevz(?)

olur

Âkubet Şam-ı Şerif'e gitmemiz de farz olur

Çekilip asker-i islâm bir acaip tarz olur

Deccal dedikleri lâin bir hima rüstündedir.

Hak Taâlânın kelâmın söyleyenler Tur'dadır

Tâ kıyamet haşrolunca hem İsrâfil Sur'dadır

Ol mübarek gün gelince cümle ruhlar

verdedir (3)

Yazan: Hikmet DİZDAROĞLU

Bir rivayette demişler ruh mezar üstündedir.

Âşık Ömer der fenâda âkubet ölsem gerek

Tenim turaba karışıp nâ-bedid olsam gerek

Hak sual ederse hem sualın versem gerek

Bu mânâyı bilenler de başka kâr üstündedir.

— 24 — (5)

Bak bu halkın kimi konar kimisi hayrettedir

Bay ü geda her ne kim var heman bir

gayrettedir

Kimi sakın meskeninde geçinir bir hal ile

Kimi düşmüş dünden düne diyar-i gurbettedir.

Çün bilirsin ilm-el-yakin konan göçse gerek

İns ü melek ecel cânın âkubet içse gerek

Bir Sırat-ı Müstakimdir varanlar geçse gerek

Anın için bu vücudum âteş-i firakattedir.

Din şartını kemal üzere bilip bunda takılan

Olur vâsil sırr-ı Hakk'a ilmiyen âmil olan

Bir gün mahşer kurulup da lûtf-u hidayet

bulan

Anın için ehî takva küşe-i himmettedir .

Enbiyalar döner oldu çer(?) fende yer kalmadı

Alâmetler zuhur etti olmadık şer kalmadı

Şimdi yoktur bir ehl-i dil yetmiş er kalmadı

Olanlar beyan değildir tebdil ü surettedir.

— 25 —

Bir güzeller şahı gördüm rüy-i ahmer gösterir

Kaşlarının arasından mihrap minber gösterir

Sabahtan hamama varmış ol melek simalı yar

Yeri göğü şevki tutmuş rümleri ter gösterir.

Daima Mecnun misali beklerim ben yolları

Barekâllah verse bari sarsam ince kolları

Ol beyaz gerdana dökmüş taze elvan gülleri

Kokusun dünyayı tutmuş misk ü anber gösterir

Der Ömer kâmil güzeller severiz Allah için

Gei bana naz eyleme Hak Habib-ul-lah için

(1) Bu mısradaki vezin bozuktur.

(2) Okunamadı.

(3) Nusha : Göktezir.

(4) Bu kıtanın diğer bir varyantı şöyledir:

Der ki Ömer bir gün olup âkubet görsen gerek

Bin bir ayak bir olunca suali versen gerek

Nice yüz bin ömrün olsa âkubet ölsem gerek

Bunu böyle bilmiyenler başka kâr üstündedir.

(5) Bu manzumenin nokta beytini havî son

kıtası cönkte yoktur. Fakat, başında, Âşık Ö-

mer'e ait olduğu kayıttır.

Çifte Minareler Efsanesi

Yazan: Ziya N. TÜKEN

Anadolu seyahatlerimin birisinde Erzuruma da uğradım. Burası şimdiye kadar pek az folklorunun ve tarihinin tetkik ettiği vilâyetlerimizden birisidir.

Erzurum birçok tarihî eserleri ve bu eserlere ait o kadar çok efsaneleri vardır ki, bunları ele alıp inci gibi işleyen bir yazarın, yüzlerce, binlerce sahifelik bir eser meydana getireceği muhakkaktır.

Bu yazımda sizlere, Alâettin Keykubatın yaptırmış olduğu Çifte Minareler isimli bir eserden bahsedeceğim.

Şimdi müze haline konmuş olan burayı gezmeğe gittiğim zaman beni genç bir delikanlı karşıladı.

Kendisine müzeyi görmek istediğimi söyleyince; kendilerine has dilini biraz da İstanbul şivesiyle karıştırarak:

— Buyurun sizi cezdireyim.

Diyerek önüme düştü. Üç dört basamaklı bir merdivenden çıkarak, büyükçe bir kapıdan içeri girdiğimiz zaman, oldukça geniş ve her tarafı taş sütunlar üzerine oturtulmuş bir binanın, üstü açık ve oldukça geniş bir avlusuna çıktık. Buradaki sütunlar ve köşe taşlarının ince bir sanat eseri olarak işlenmeye başlandığı, fakat dikkat edilirse hepsinin de yarım kaldığı anlaşılmaktadır.

— Galiba bu işlemler yarım kalmış? diye sordum. Beni gezdiren genç muhatabım:

Bu âlâdan bu ednadır diyenler billah için
Gönül kimi sevdi ise anı dilber gösterir.

— 26 —

Ah etsem devran elinden gözlerim yaş incidir
Kadir kıymet bilmiyen yanında yoldaş incidir
Ârif isen gel nazar kıl bu âşkın sözüne
Kaşı kirpikleri kara ağzında diş incidir.
Giyinmiş eümle ağaçlar şimdi yeşil kemhasun
Güzeller eline almış okur elif-nâmesin
Yaz gelince seyreylesin bülbülün hengâm:esin
Rûz-i Kaasım irişince dağları kar incidir.
Der ki Ömer biz de erdik dilberlerin kânına
Yüküm cevahir yüküdür yıkmam boncuk

hanına
Dilber destim sokmuşam ben ol cevahir kânına
Sarraf olmiyan ne bilir sanar her taş incidir.
(Sonu var)

— Evet, dedi ve anlatmaya başladı.
— Efendim, yarım kaldığının sebebi
imiş:

«Burayı Alâettin Keykubat kızı için yaptırmaya başlamış. Kendisi harbe gidip, seher olunca, paralarını alamayan ustalar yarım bırakarak gitmişler.

Bir de şöyle bir rivayet vardır:

Minareleri işaret ederek devam etti:

— Bunları bir usta ile çırağı yapmaya başlamışlar. Fakat minareler yükseldikçe çırağı yaptığı ustanunkinden daha güzel olmaya gözleri kendi üzerine çekmeğe başlamış. Bunun gören ustası çok kıskanmış ise de birşey söyleyememiş.

Sıcak bir günde gene minarelerin üzerinde inşaata devam ederken çırak susamış ve ustasına seslenmiş:

— Usta! Bana bir su getir.

Bundan çok müteessir olan ustası:

Usta idim oldum şegirt

Al bardağı suya segirt

Diyerek kendisini minareden aşağı atmış. Bunu gören çırak da:

Ustam gitti ben ne dururum, diyerek, o kendisini aşağıya atmış.

Bu suretle ustanın ve ustanın daha şımarık olan çırağın ölümü diğer işçileri de gözüktürmüş, onlar da işlerini bırakıp gitmişler. Bu suretle gördüğünüz gibi her şey yarım kalmış.

Bu güzel eserin yarım kalmasına sebep olan minarelere baktım; hakikaten çırağın yaptığı olduğu daha güzel (kapıdan girerken sağdaki).

Minareler hakikatte cami minaresi gibi değil. Tamamen düz, üzeri kubbe şeklinde örtülmüş. Yani diğer minareler gibi merdiven yok.

İkinci ayırlığı da, tamamen tuğla ile örülmüş olmalıdır. Ustanın yaptığında, minarelerin dibinden ta tepesine kadar helezoni bir şekilde yükselen mavi çini kakmalar var.

Çırağıninkinde ise aksi istikametten başlayan ikinci bir helezoni çini kakmalar tabii ki minarenin alt kısmında karelik birer birer baklava biçiminde vücutte getirilerek yükselmiş. Bu daha güzel ve zarif duruyor.

Makedonya Yürük Folkloru

CİN VE PERİLERE İNANIŞLAR — ŞARKILAR — DANSLAR

— VIII —

Yazan: İbrahim GÖKÇEN

CİN VE PERİLERE İNANIŞLAR

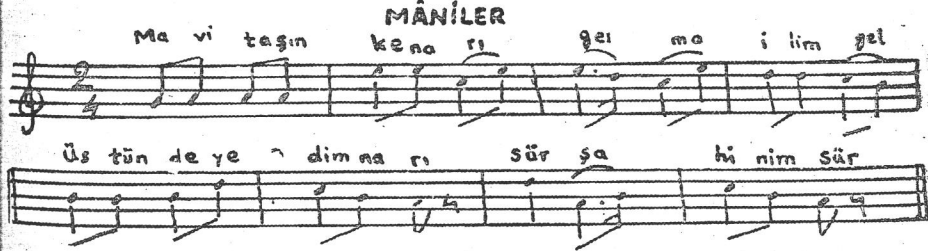
Bu bölge Yürükleri, cin ve perilerin varlığına çok inanırlardı. Bu mevhum kuvvetlerin insanlara büyük tesirler kabul ederlerdi. Onlara göre cin ve periler, karanlık dereler için de, cemaat halinde yaşarlarmış. Bazılarına bu cinler ve periler görünürmüş. Cin ve perilerin bilhassa geceleri faaliyette bulduklarına hükmederlerdi. Bu sebepten insanlardan pek korkmayan, cesur Yürükler, tenha yerlerden, geceleri geçerken vehme düşerlerdi. Bu cin ve peri hikâyeleri bir haylidir.

İhtiyar bir adam bazı akşam üzerleri Mayadağ'ında (Konakdalı) denilen bir yerde otu-

Onların yanına gitmek korkulu idi. Meselâ demin bahsettiğimiz Konakdalı mevkiindeki çınar ağacı, bu cinstendi.

Muto denilen meczup bir adam vardı ki, bir asırdan önce yaşamış olduğunu söylerler. Bu adamın mahalle içinde açtığı bir çukur varmış. Bu çukura (Mutonun Göbesi) derlermiş. Muto, gündüzleri çukura kum doldurur, dağıtanlarla çekişirmiş. Buraya kimseyi yaklaştırmazmış. Muto, bir eve neşeli olarak giderse orada iyi bir haber beklenirmiş. Eğer uğradığı evde bir hasta olup Muto, yüzünü ekşitirse, o hastanın öleceğine işaretmiş.

Perilerin de vücuduna inanan halk, bunla-

(A Note of a Turkish Macedonian balad song.)

durdu. Oturduğu ağacın ilerisinde (Kiraz - Pınarı) denilen bir kaynak vardı. Bu su gür çınar ağaçları arasından akıyordu, suyunun lezzetiyle meşhurdu. İşte o adam bir gün, ağaç altında otururken çeşmeden yana saz, çalgı, şarkı, dünbelek sesleri gelmeğe başlamış. Bu seslerin gittikçe yükseldiğini işiten adam, köye kaçmış ve bir daha orada akşamları oturamamış.

Böyle olmakla beraber, cinlerin vücudunu hakkiyle tarif edene rastlanmıyordu. Bazan bir yerden geçen pis bir yağ kokusu duyulur mu orada cinlerin toplantısı olduğuna inanırlardı. Hattâ iğrenç kokulu yağlara (Ecinni yağı) derlerdi.

Cinin insanları çarptığına inanırdı. Çarpılan insanın bir tarafı tutulur ve yahut bir uzvu çarpılırdı. Bu hali, saf köylüler cin çarpması ile izah ederlerdi. Muska yapmak, üfürükçülük bu inanıştan çıkmıştır, kanaatındayım. Bazı ağaçlar ve taşlar tekin sayılmazdı.

run iyilik yaptıklarını kabul ederlerdi. Çok defa perilerin kız şekline girdiklerine inanırlardı. Cin ise güya, keçi, kedi şeklinde görünürmüş.

★

ŞARKILAR - DANSLAR

Al topuklu şarkısı

Mayadağ'ın sivri taşı
Dolaptadır bulgur aşu
Eğlenemem, aldanamam,
Ben, yarım sensiz duramam.
Vardar ovası, altın yuvası
Kazanamadım rakı parası.

Mayadağ'ından kalkan kazlar
Kanatları fiş fiş fişler
Al topuklu gelin kızlar
Eğlenemem, aldanamam,
Ben, yarım sensiz duramam.
Vardar ovası, altın yuvası
Mayadağ'dan kazlar geçer
Kanaatından ferman biçer

Halaylar oyunu (XIX Century. Macedonian «HALAY» dance.)

Koyver ana, oynayayım
Bu kızanlık gelir geçer!
Eğlenemem, aldanamam,
Ben yarım, sensiz duramam.
Vardar ovası, altın yuvası,

Bayram günlerinde Mayadağ ve Karasınan köyleri arasındaki tepede bulunan büyük çınar ağaçları altında kızlar toplanırlardı. Bunlar karşılıklı iki sıra olurlar, birbirlerine karşı «Mani» denilen şarkılar söylerlerdi:

Mani, mani, mazmanı
Hamaylıya yaz beni.
Hamaylıya yazmazsan
Hamaylı çarpıs seni.

Fesleğen ektim biçerin
Yolum düştü geçerin
Bir sarhoşa sataştım
Yazgım buymuş çekerin.

Mavi taşın kenarı
Üstünde yedim narı
Ne tez sevdin unuttun
Burma bıyıklı yarı.

Alaylar (Halaylar) oyunu:
Gelinlik kızlarla yeni gelinler arasında, çarılarda oynanır şarkılı bir oyundur. Kızlar karşılıklı iki sıra olurlar. Sıralardakiler birbirlerinin ellerini tutarlar ve bir taraftakiler

şarkıya başlayarak, yekpare bir halde karşıda duran sıraya doğru ilerlerler. Tam sıranın yanına geldikleri zaman şu şarkıyı söylerler:

Birinci sıra:
Alaylar, alaylar, top top kalaylar.

İkinci sıra:
Ne istersin, ne istersin bizim alaydan?

Birinci sıradan biri:
Ben bir güzel gördüm onu isterim.

İkinci sıradan biri:
O güzelin adını bildir sen bana.

Birinci sıradan biri:
O güzelin adı (Emine Dudu) dur.

Sıralar söyleşirken birbirine yanışırlar ve tekrar geri yerlerine giderler. Sonra tekrar şarkı söyliyerek yaklaşırırlar. Kızı beğeneli sıra:

Torunla, topunla, altın koçunla
Biz Emine Duduyu almaya geldik.

Diyerek beğendikleri kızı karşı sıradan çarpıp götürürler. İkinci defa diğer sıra karşısındakilerden bir kıza talip olur. Aynı şekilde şarkı söyliyerek bu kız istenir ve götürülür. Böylece karşılıklı sıralardan kaç kız varsa hepsi beğenilerek istenir ve alınır. Böylelikle oyun biter.

K i ğ ı

Yazan: M. Sadık YİĞİTBAŞ

Milli Eğitim Bakanlığı Tetkik Komisyonu tarafından incelenerek kabul edildiği gibi memleketimizin ilim ve fikir adamlarının da takdirlerine mazhar olmuş 420 büyük sahife ve yüzden fazla resmi muhtevi orijinal bir eserdir.

Beş lira mukabilinde kitabı müellifinden, temin etmek mümkündür.

Adres: M. Sadık Yiğitbaş D. D. Y.

Diş Hekimi - AFYON

500 Yemek ve Tatlı Reçetesi

Yazan :

Bahri ÖZDENİZ

Bu eser, ağızlarının tatlarını ve midelerinin kıymetini bilenlerle yemek pişirmek sanatını öğrenmek isteyen ev kadınlarının en yakın dostudur.

Fiatı 350 kuruş

Basan:

Osman Kartal

İKBAL KİTABEVİ

DERGİMİZİN SATIŞ YERLERİ

İstanbulda, Beyoğlunda: Saray, Köprüde: Kemal, Babıâlide: İkbal ve İrfan, Beyazıtta: Faik Akgün, Şehzadebaşında: Nur Kitabevleriyle Cağaloğlunda: Eminönü Halkevi karşısında Niyazi, fırın yanında Ahmet, Çarşıkapıda Azak sinemasına dönülecek köşede Mustafa Şeyhoğul'nda bulunur. Ayrıca İzmirde Tilkilikte Cerrahoğlu, Konyada Yeni, Ankarada Berkalp Kitabevi ve durak bayilerinde satılır.

★ Birinci cilt kapaklarımız 150 kuruş fiatla satışa çıkarılmıştır. İsteyenler dergimizin adresinden temin edebilirler. Posta ücretlerine % 400 zam yapıldığı için İstanbul haricinden talepte bulunanlar postae parası ile birlikte bir kapak bedeli olarak 200 kuruş göndermelidirler.

★ 1-24 sayılı 1 inci cildimiz, posta ücreti dahil 700 kuruştur. Adresimizden temin edilir.

Türk Folklor Araştırmaları

Senelik abonesi 300, altı aylık abonesi 150 kuruştur.
Yurd dışı senelik abone 2 dolardır.

Adres değiştirmeler hiçbir şart ve ücrete tâbi değildir.

Basılmayan yazılar talep vukuunda iade edilir.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi sokak, No. 17 - İstanbul

Dizgi ve baskı: M. SİRALAE Matbaası

TÜRKİYE İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar

1951 İKRAMIYE PLANI

10 Bahçeli Ev

(Biri iki daireli ve bahçeli
Apartman)

40 tane	1.000 Lira	nk
40 "	500 "	"
100 "	250 "	"
250 "	100 "	"
500 "	50 "	"

Çekilişler: 1 Haziran, 24 Ağustos,
1 Kasım, 28 Aralık tarihlerinde
yapılır.

TOPTAN

UN ve PEYNİR ihtiyaçlarınızı

İstanbulda 26669 numaralı telefona
bildiriniz.

En birinci Lüleburgaz çiftlik yağı
Edirne beyaz peynirleri ve un üzerine
toptan siparişler kabul edilir.

İstanbul toptan sipariş adresi:

BANDIRMA - TRAKYA PAZARI

Eminönü Balıkpazarı, Taşçılar, Ke-
merli sokak No. 2 - Telefon: 20669

AYRICA

Lüleburgaz İslâm - Naci fabrikası
tarafından en güzel içme memba su-
yundan imal edilen buzlar, gayet
sihhi ve temizdir. Siparişler zamanın-
da yerine getirilir.

T. C.

Ziraat Bankası

SERMAYESİ: 300.000.000 T.L.

Yurd içinde 388 Şube ve Ajansı, Dünyanın her tarafında
Muhabirleri vardır.

Bu Yıl Vadesiz Tasarruf Hesapları İçin
8 ÇEKİLİŞTE: 8 EV, 2 TRAKTÖR
Ayrıca Dolgun Para İkramiyeleri
Her 150 liraya bir kur'a numarası

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAN, AYLIK HALK
KÜLTÜRÜ BELGELERİ DERGİSİ

Aralık 1951

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Kore Dilinde Türkçe ile Müsterek Unsurlar Dr. Hamit Z. KOŞAY
Erzurumlu Emrah Hakkında Yeni Notlar Cahit ÖZTELLİ
Halkbilgisi Derneğine Ait Mâhralar: III Kongreler Halit BAYBI
Aşk Nihani ile Mîhrîban Mehmet GÖKALP
Gevherî'nin Bîlhameyen Deyişleri Cevdet CANSULAT
Urfa'da «Gölden Çıkan Su Aygırı» Efsanesi İbrahim Z. KARAMAN
Kitaplar Arasında «Bu Toprağın Sesi: Memleket Havaları» T.F.A.
Cesaret Yaşa Değil, Kûrektedir (Şiir) Basri GÖÇÜL
Month's Folklore News — Ayın Folklor Hâdiseleri: «Folklor ve Etnografya
Enstitüsü» Kuruluyor — Prof. Dr. Süheyl Ünver'in Taktikle Karşılanan
Hareketi — Türk Halkbilgisi Derneği'nin X. Yıllık Kongresi

Sayı: 29

Kuruş: 25